

lib. i. cap. 17. versiculo his tamen, de annu. reddit. quia tunc principale consideratur preiudicium, & interesse Regis. tamē constituendo differentiam: subdit ipse Ceual. ibi, Si verò causa sit Ecclesiastica, vel inter personas Ecclesiasticas; necessaria est appellatio, & protestatio, vt supra dictum est. Ex quibus verbis clarè voluit imponere æqualem necessitatem protestationis, sicut appellationsi, quod quidem absonum est, quia ad huc recursum sola appellatio, tanquam præcisum fundamentum est necessaria, protestatio autem coram Ecclesiastico nullo modo, nec hætenus visum, nec auditum est, defectum protestationis impedisse cognitionem, & determinationem super articulo violentiæ, quia illud apponi solet in appellationibus à iudicibus Ecclesiasticis, ad animi appellantis declarationem, & iudicis timorem, & trepidationem, ex superabundanti, imò (vt ego opinor) etiam si expressè ipse oppressus huic recursui renuntiauerit; illi denegandus non erit, quia est defensio naturalis, ac etià remanet ius, & interesse principis, cuius proprium officium est inter vassallos vim non pati, & sic sola appellatio, est præcisà, vt dictum est.

Quare cauti aduocati defensori vi oppressum, visuri processum in primis confugiunt, velociter inquirentes appellacionem, quomodo sit formata, an legitimè interposita, si autem ipsam deficiere, & minimè interpositam repererint; statim persuadent oppositum, vt omni breuitate mittat ad iudicem Ecclesiasticum, vt coram illo appellatio prorumpatur, ita demum si sit possibile, illam interponere intra terminum iuris, datum ad appellandum, aliter enim inutile erit consilium, non profuturum.

Illud insuper animaduertentes, vt cum multoties solear, proponi appellatio conditionaliter, scilicet: si hoc non feceris appello, vel peto terminum, & si non concesseris, appello, & alia, non expectata iudicis declaratione, confugiunt ad regale tribunal per viam violentiæ, vbi viso processu, iustissimè declaratur, *por agora no haze fuerza* (de quo exactè explicite multa dicta sunt vtilissima infra 2. p. c. 2. ad quæ te remitto pro maiori intelligentia proponenda doctrinæ) ex eo, quia deficit grauamen, & sententia, super qua possit cadere appellatio, nec postmodum sequuto grauamine ipse poterit, illa se appellacione iurare appellans, secundum quæ ibi diximus; & ideo litigans debet redire ad Ecclesiasticum, & expectare grauamen, vel ipso instante pro determinatione articuli, & si neget à se petitum, nouam interponat appellacionem omnino; quia prior nunquam profuit, & nouiter etià conquerendus

est in Senatu, vbi pluribus citatis probauit.

Et insuper attende, quòd si iam illata sententia, nec fuit intimata grauata, nec aliter ex processu detegatur eius notitia & scientia; querela in Senatu ab eo proposita illi ad hoc nocebit, quoniam cum debeat referre latam sententiam, & ab ea appellacionem intericctâ, vt in violentia, & defensione concludatur; enenit, vt ex tunc arguitur eius notitia, & grauaminis, seu sententiæ scientia.

Sed quid dicendum de ea querela, & eius virtute expedita ordinaria, postulata à parte, antea quam grauamen, seu sententia sit lata ab Ecclesiastico iudice, & per consequens, etiam antea quam ipsa pars interposuerit suam appellacionem, quia hoc remedio solent vti plures timètes periculum futurum, scilicet; iudicem Ecclesiasticum illos iniuste condemnaturum, aut grauaturum, ac de facto siue non expectata appellacione, siue ea etiam legitima spreta, violenter exequi, & opprimere, cui fortè periculo opportune non occurrunt ob distantiam Regij tribunalis; ideo præuentam custodiunt ordinariam, & statim lata sententia festinant, appellacionem proponere, & simul ordinariam intimare, vt iudex debito seruat honorè Regi protectori, vrbauitatis non oblitus, conquiescat; vt cõmuniter in dies præcari videmus, & testatur Gondizalu. de Paz in *prax. 1. p. tom. 1. temp. 1. n. 24. & 34.* & post hæc scripta per eum idem dicit Ceual. in *commu. cõtra commu. tom. 4. q. 1. n. 464.* quoniam melius est ante tempus occurrere damno, quam post illatum, remedium querere. l. 1. c. quando liceat sine iudice se vindicare; alias etiam rationes reddit Paz ibi.

Sed melius dicas, quoniam licet de iure à futuro grauamine nõ derur appellatio (de quo latius nos infra 2. p. c. 2.) tamen id procedit in appellacione, tãquam remedio ordinario, quod iuris suos terminos habet, in quo aliud instans periculum non timetur. sed cum nos simus in remedio extraiudiciali, & de facto exhibendo postulanti pro instanti, aut præsumpto periculo occurrendo, & simus in extraiudicialibus, in quibus omnis ordo iuris postponitur, nam vbi timetur periculum oppressionis, solæ suspensioni, aut minæ occurrendum est, nõ expectato periculi effectu, & operatione, vt latius hac 1. p. c. 6. diximus, & probauimus. Ex qua ratione prouenit quo ab actibus extraiudicialibus permittitur appellatio à futuro grauamine, quando quis timet grauare, latè probauit infra 2. p. cap. 13. à n. 297. & seq. & facit, quia in necessitatibus non seruat ordine iuris occurrunt. optimus in l. 1. §. ex hoc rescripto vers. extra ordinem, ibi, Extra ordinem Princeps in causis necessitatibus subuenit, &c. ff. de ventre inspiciendo, arg.

arg. text. in l. 2. ibi, Damnum infectum est, damnum nondum factum, sed quod futurum veretur.) iuncta l. 1. ff. de dam. infect. quia damnum timenti succurritur per fideiussionis præstationem. Et facit, quia etiam in iudicialibus actio superueniens post iudicium conceptum, sine quo experietur actor, illi prodest.

l. si à Titio 73. ff. de rei vindica. facit text. in *Lum res C. si res aliena pignor. dat. fuer. & ibi gloss.* alia iura allegans, de quo vide exactissimè Giurba *decis. 17. per totam.* Ex quo præueto remedio, quo vsus est oppressus, cõstito per eiusdem & sententiæ datam præcessisse grauamen, & sententiæ non arguetur scientia sententiæ, ad effectum currendi terminum, excusatus maximè cõtinuo & frequenti stylo.

Porrecto igitur, & oblato huius querimonie libello in Senatu, prouiso postulata (quam ordinaria pragmatici vocant) statim expeditur, & conceditur inserta prædicto libello de verbo ad verbum, qua exhortatur iudex Ecclesiasticus, vt appellacioni ab eo emissa, si legitima sit, deferat, omniãque attentata post illã, aut intra tempus appellandi reponat; si autem non deferendum putauerit, mittat processum originaliter, &c. quæ ordinaria prouisio ex simplici querela expeditur, vt post Couar. in c. 3. n. 3. vers. ceterum, & Ioan. Gutier. *pract. q. lib. 1. q. 20. n. 7.* Bobadill. in *Politi. lib. 2. c. 18. n. 139.* refert & sequitur Cened. in *q. Canon. 45. n. 39.* & est praxis vñitata, de qua nostra l. 36. ibi, *quexando se no sele otorga la appellacion, que iustamente interpone del juez Ecclesiastico, den nuestras cartas en la forma acostumbada en nuestro consexo, para que se otorga la appellacion, &c.*

Quæ prouisio ordinaria ita facilè expeditur alio non cognito, tum quia ea non arctatur iudex ad deferendum, sed eius arbitrio & facultati relinquatur deliberatio, quia non est arctatoria, sed exhortatoria & monitoria, qua suscitatur iudex Ecclesiasticus, ad hoc vt denno informetur de natura, & qualitate appellacionis, & si legitimam esse inuenerit, reducat ad viã iustitiæ, & iuris legitimos tramites, desistendo à violentia, & deferendo appellacioni coram superiore iudice prosequenda, vt dicit Olinan. de *ius. ff. c. 11. n. 54.* vbi alios allegat. Sese de *inhibi. c. 8. §. 3. sub n. 7.*

Hæcque prouisio ordinaria iustificatur ex doctrina Octauiani *decis. Pedem. 30. n. 25.* Salced. in *additio. ad proxim Bernar. Diaz litera A, versiculo que absque adeo sol. 326.* affirmantium, quòd si clericus iusto timore ductus non audens coram suo Prælato comparere, potest ad Principem recurrere, eiusque consilium, & ab eo literas Regias postulare, ne iudex Ecclesiasticus illum indebitè opprimat, nec iniurijs violenter afficiat, sed *Salgado de protect. Reg. Tom. 1.*

nec ex obruto iuris ordine postposito procedat, per Bal. in l. si. col. 1. C. de edito Dini Adri. & ex *auth. de sanctiss. episc. §. omnibus.*

Tum etiam quia ex ista prima monitione directa iudici, vt desistat, illi nullum præiudicium inferitur, cum eius libertati relinquatur, vt bene aduertit Sese in *epistol. ad Regem n. 78.* quæ est in 2. tom. *decis. ad Prin. & quia 86* oppressus conquerens iuris præsumptionem omnimodam pro se habet, cum in omnibus appellatio admittenda est, l. & in maiorib. C. de appella. cui in dubio deferendum, vt vulgare est, & sic exhortatio iuris est potius dicenda, cum Princeps secularis in hoc dicatur minister iuris (vt cap. superiori dixi) qua prouisione Regia iudici Ecclesiastico intimata, quandoque facit, quòd ea exhortatus est, melius perpèdendo negotium, & deferendo appellacioni; omnia iniuste attentata (si quæ sint) reponit, prout de iure tenetur, etiam si iam functus sit officio iudicis, quia ad reponendum à se attentata post appellacionem legitimam liberam facultatem habet, de quo nos latius multa congerentes scitu digna infra c. 3. à n. 10. vsque ad num. 23. & ferè per totum, pro quo expendo textum famosum in c. qualiter el. 1. de accusat. ibi, Nec inde nascantur iniuriæ, vnde iura nascuntur, ideoque mandamus, quatenus ad conscientiam vestra iudicium recurrentes, si contra præscriptum ordinem, tanquam homines excessiuis, non pudeat vos errorem vestrum corrigere, qui positi estis, vt aliorum corrigatis errorem, &c.) quem in reuocatione excessus exequutoris adduxi infra 4. p. c. 14. ad fin.

At si iudex, vt minùs legitima appellacioni non esse deferendum, putauerit, debet prouisionis ordinariæ secundam partem adimplere, quæ sibi conditionaliter est appositâ, ibi, *e si el juez Ecclesiastico no la otorga, mäden traer a las nuestras audiencias el processo Ecclesiastico originalmente.* quare ex eisdem verbis clarè colligitur, vt superius probauimus nuper, in facultate iudicis esse, euitare cognitionem violentiæ & processum expostulationem, cum eius electioni appositum sit, violentiã tollere, scilicet; deferendo appellacioni legitimæ ad superiorem, ac omnia in eius præiudicium attentata reponendo, quoniam (vt superius probauit) isthæc violentia cognitio cõsistit, & fundatur in notoria violentia, at cum per delacionem, & consequentiã repositionem (si quid est quod reponatur) à violentia destituisse iudicem euidenter appareat, meritò cognitio cessabit, quia cessante causa cognitionis, cessabit cognitio c. c. cessante causa de appella. & probatur in d. verbis, ibi, *e si el juez Ecclesiastico no le otorga la appellacion, &c.*

Quare (vt superius dixi) ista prouisio ordinaria, H 3 naria,

naria, imò & cognitio, aut processus remissio, non est præcisâ, sed causatiua in iudicis posita fauultate, scilicet, aut desistat ab illa violentia, aut remittat originale processum, vt & post hæc considerat pulchrè Sese in tract. de inhibitiõ. c. 8. §. 1. n. 34. & §. 3. n. 29. post Afflid. decis. 24. Menoch. de recuper. rem. 91 15. Fuluium Pacian. conf. 164. vbi dicit, quod tantum durat isthæc cognitio per viam violentiæ, & recursus, quantum violentia, non amplius, & multo post hæc idem sentit Ceuall. in tract. de cognitio per viam viol. gloss. 10. n. 3. nullo tamen citato Doctore.

92 Vnum tamen ex eisdem verbis legis Regiæ notabis, ibi, para que se otorgue la appellacion. & iterum e si el juez Ecclesiastico no la otorgare, &c. quibus videtur probari sufficere iudicem Ecclesiasticum deferre absque eo, quod reponat, & eo tantum satisfacere prouisioni Regiæ; quæ verba debes subintelligere, quando non est, quid reponat, puta, quia iudex ad executionem non processit,

93 quia tunc sufficere, deferre, quod secus erit quando aliquod executioni tradiderit; quia tunc consequutiue debet illud reponere, quia aliter non satisfacere intentioni prouisionis, vt dicit Ceuall. vbi proxime n. 1. tradit etiam Villa Diego in sua Politica c. 4. n. 39. & 32. fol. 78. Ioan. Gutierrez. lib. 1. Canon. quest. c. 1. n. 90. quæ lex ita debet declarari ex posteriori parte ipsius, ibi, y repongan lo que des pues della vniereen hecho, &c. quia non est nouum, vt vna pars legis instrumenti, aut testamenti, alteriusve dispositionis, ex alia eius parte declaratur (quod non curo probare) maxime quia sicut appellationi tanquam non legitime denegata delatio, habet tacite consequutiuum, executionem sententiæ, ita etiam per contrarium eius delatio habet etiam consequutiuum attentatum reuocare, & reponere cum teneatur de appella. cap. non solum eodem tit. in 6. de quo, & nos latius examinauimus infra hac 1. p. c. 6.

95 Et licet ad expediendam ordinariam, quæ, vt monitoria, & exhortatoria, non arctatoria ex nulla præcedente causæ cognitione, sed solum ad simplicis partis assertionem concedatur; tamen ad effectum adstringendi, & arctandi iudicem Ecclesiasticum desistere à violentia, & vt protectio, & extraiudicialis defensio per Principem præstetur, non sola libelli portectio sufficit, sed prius debet de ea (non quoquomodo, sed notorie, & per rei euidentiam) constare, Afflid. in consil. de Burgensat. n. 3. versic. sed pro declaratio. col. 2. rubr. 67. de sacram. præst. lib. 1. Salicet. in l. ad creditor. n. 30. C. de pignor. Alexan. conf. 131. n. 8. lib. 4. Pacian. conf. n. 69. pulchrè Sese in epistol. ad Regem n. 77. & 78. & omnes

etiam Doctores allegati supra c. 1. n. 16. citati eandem probant conclusionem, ideo dicitur in d. l. manden traher a las nuestras audiencias el proceso Ecclesiastico originalmente, el qual trabido sin dilacion lo vean, &c.

96 Quam actorum originalium exportationem, ad effectum cognoscendi ex eis à violentia facta sit, fieri possit licite per Principem temporalem, probant Octavian. decis. Pedemont. 30. n. 18. versic. non enim ante p. n. 25. & Bobad. in Politi. lib. 2. c. 18. n. 139. Gutierrez. in practi. lib. 1. q. 20. n. 7. Cæned. in practi. q. Cano. 45. sub n. 3. versic. obseruandum tamen est. non enim ita facile se mouere debet aliter de violentia non apparendo, forsetque potius illam inferre, sic ex obruto auxilium impertiri, & multoties cõtingeret, vt oppressum amplius afficere, & opprimere, & offendentem protegere, & sic an sit violentia perquirat.

97 Iuxta tex. in c. licet Eli. ibi, descendam, inquit Dominus, & videbo, vtrum clamorem qui venit ad me, opere compleuerint, & iterum, non facile credere debet, nec ad vindictam accedere cum res est incognita, sed coram senioribus diligenter est veritas perferenda, &c. de simonia, & Deuterion. c. 13. quære sollicitè, & diligenter rei veritate perspecta, si inuenieris eorum esse, quod dicitur, &c. textus in cap. inter hæc. 1. de penit. d. 3. Clem. pastor. §. rerum de sentent. & re iud. text. in c. si vero 86. d. ibi, Si verò de quocumque clerico ad aures tuas peruenierit, quod te iuste possit offendere, facile non credas, nec ad vindictam, &c. optimus text. in c. Deus omnipotens 2. q. 1. & pulcher text. ad propositum in c. nos si in prin. 2. q. 7. quem citat, & per eundè. Heron. Pedemont. vbi proxime n. 13. & Bobadill. d. c. 18. n. 140. hæc enim processus exportatio & ex eo instructio, & informatio actus est extraiudicialis, cum adhuc

98 quando ad Curie instructione, & animi motum, est deducenda informatio ex testibus cum assertione simplici tamen, & absque iuramento, extraiudicialiter fieri, certum est, & absque partis citatione, vt latius probauimus infra versiculo quod & ex eo iterum cognoscitur à numer. 137. ergo à fortiori dicendum est in hac actorum exportatione, & nuda inspectioe.

99 Nullū igitur humana natura, nec ingenij fecunditas, & acumè, quantumcumque ornatum literis, & experientia instructū, meliorem poterit modum magis æquum, suauem, & economicum, ac politicum naturæ negotij (quod gerimus) inuestigare, & reperire, quā qui ab hac instructione, & praxi est hæcenus inuentus, siquidem acta faciunt rem notoriam, & quod ex eorū inspectione apparerit notorie & euidenter, constare dicitur, Ruin. conf. 88.

conf. 88. lib. 4. Guid. Papæ decis. 50. Menoch. conf. 110. n. 72. lib. 2. Couarr. in pract. 3. p. 15. n. 3. Auenda. reponf. 26. n. 10. Otalora de nobilit. 3. p. c. 5. num. 3. Didac. Perez in l. 2. tit. 15. lib. 3. ordinam. gl. 1. versic. intellige & limita. Mexia in l. Tolera. in reponf. ad prima part. 2. fundam. n. 25. Azcued. in l. 2. tit. 17. num. 30. cum seqq. lib. 4. recopilat. Gutierrez. practi. quest. lib. 1. quest. 96. à nam. 5. Orzalc. decis. Pedemont. 142. num. 33. Cæf. Barz. decis. Bononi. 55. num. 5. Rot. decis. 100. n. 12. p. 1. diuers. Caputaq. decis. 266. p. 2. Petr. Jurd. conf. 405. num. 21. in fi. Cæned. in sermi. practi. quest. canonic. 45. num. 14. Marefcot. vari. lib. 1. c. 86. à num. 28. & cap. 87. à n. 29. de qua veritate infiniti penè Doctores testantur, quorum nomenclaturam congesimus infra 3. p. c. 9. à princ. & per aliquot columnas, vbi plurimæ doctrinæ huius iustificationis valde vtiliter reperies.

102 Ex hac enim mirifica forma extraiudiciali inuenta omnibus oritur vtilitas, nam per eam diligenter occurritur instanti necessitati vt oppressi, cui non retardatur defensio, & protectio, quam celere requirit periculum instans, pro quo accuratè & late considerauimus supra cap. 1. prælud. 3. circa iustificationem iuris positui in secundo fundamento vers. nam propter longam distantiam, à n. 100. cum pluribus seqq.

103 Nam si probatio per testes expectaretur, etiam probantes de notorietate (quod hoc casu foret difficile) per impugnationem alterius partis offuscaretur notorietas, & essentia notorij euacuaretur quousque iuris terminis seruatis agnosceretur notorietas, vt post Abbat. Cardin. Gramati. & Gandin. testatur Foller. in pract. crimin. verbo item quod est notorius n. 14. Decian. conf. 483. num. 27. Catrer. in practi. crimin. tit. de appella. §. secundus erit casus à num. 111. Boff. & alij quos citat Farinac. in tract. crimin. 1. tom. quest. 21. n. 116. & Mascar. de probatio. conf. 1101. à princ. & sic maximum sequeretur inconueniens, excederetque modus legitime extraiudicialis defensionis, cum potius iudicialis eo modo dici possit, quod abfit. & eadem intentione consulto iubetur, processum originaliter exportari, vt partium commoditati, & vtilitati, expensis, & dilationibus consultatur. quæ superuacaneæ forent, cum processus non exportetur, vt in Senatu retineatur ad cognoscendum in causâ appellationis, sed de nudo illo articulo naturalis defensionis, quod momento durat, vt in d. l. 36. ibi, el qual trabido sin dilacion lo vean. cui con-

104 sonatur 24. tit. 5. lib. 2. recopil. ibi, se vean antes y primero que otras pleitos algunos, sin embargo de las ordenanças que sobre esto a y que en quant. conf. 88.

to a esto dispensamos con ellas, &c. adeo vt nullus libellus (dempta querela) exceptio, contestatio, testium receptio, scriptura, aut aliorum actorum præsentatio, repulsio, aut impugnatio, admititur, sed cuncta, quæ excogitari possunt, ex inspectioe processus deferuntur, alio iuris ordine non attento, nec seruato quem notorietas ex actorum inspectione resultans, non patitur.

107 Et merito quia in notoriis ordo iuris non seruatur, sed ordo est ordinem non seruare. c. peruenit de rebus c. consulunt de appell. c. ad nostram secundo de iur. iur. c. bone 2. de electione c. manifesta de penitent. & remiss. cum dilectus de purgatione canon. c. olim 1. de restitut. spolia. c. super eo de test. cogend. c. quanto de translat. prælato. Bald. in l. Presbyteri col. penul. C. de Episcop. & cleric. Marti. consil. 5. num. 2. & singul. 511. Decian. consil. 544. num. 6. Paris. consil. 111. num. 8. lib. 4. Capr. in tractatu de notor. memb. 4. num. 2. & 40. Gramati. decis. 36. num. 41. & 56. & decis. 45. num. 55. Menoch. de recuper. poss. rem. 14. n. 260. Foller. in pract. verb. item quod commissum crimen notorij num. 1. Boff. in tract. in quomodo procedatur in crimine notorio. Anton. Gomez lib. 3. de delict. cap. 1. sub n. 42. Clar. in pract. quest. 9. in princ. Corrad. in pract. crimin. tit. de notor. crimine num. 1. in princ. & in fi. Anton. de Butr. in tract. de notor. art. 4. à num. 5.

108 Necessitas enim instans, & moræ imminentis periculum (quod hoc casu considerauimus exactè supra c. 1. prælud. 3. à n. 100. circa iustificationem iuris canonici & positui fundam. 2.) non recipit dilationem, cum tunc à iuris regulis merito recedatur, legem non admittit atque legem tribuit, licitum facit aliis illicitum, text. in c. aut defens. ciuit. §. audio lib. 2. tit. 9. p. 5. cap. sicut de consecrat. d. 1. cap. licet de serijs cap. discipulos de consecrat. d. 5. cap. si nulla necessitas 23. quest. 8. l. 2. C. de patr. qui filios distax. l. vnica. & ibi gl. expedite ff. de off. consulis l. nemine C. de religiof. & sumptib. fimer. Tiraq. de retract. §. 1. gl. 9. num. 32. & latius §. 26. gl. 1. n. 18. & sequentibus. & in tractatu de pen. tempor. caus. 33. per totam Casfan. in consuetud. Burg. rubr. 1. §. 4. gl. 1. num. 26. Chaquer. decis. Pedemont. 68. num. 28. alios citat Quelada diuers. quest. cap. 4. n. 3. Bernard. Diaz in regul. 496. Gregor. Lopez in d. l. 2. gl. 2. Bobadill. lib. 2. cap. 21. num. 71. & c. 17. à num. 169. cum sequentibus. & iterum lib. 2. cap. 18. num. 318. Mart. tractatu de iuris d. 1. p. cap. 48. à num. 27. & 28. & sequentibus. qui quidem alios plurimos referunt. ergo merito dictus iuris ordo omittitur, quia negotium, de quo agimus non patitur, quare merito affirmandum est nostram l. Regiam 36. omnia iuris principia fauere, omnimodaque

iustificacione procedere, in predictis verbis, *el qual trahido sin dilacion lo vean.*

110 Cum enim in huiusmodi extraiudiciali cognitione tractetur de detegenda violentia, & iniquitate iudicis, ac de eius calumniosa oppressione inter cognoscendum de aliqua causa; aliter legitime apparere non poterit, sed propria, vera, & indubitata probatio illa est quae fit per actorum inspectionem, & ideo merito appositae sunt in d. l. 36. illa verba, *si del les constare, ac si dixisset, non aliter constet, quia etiam si alio modo possit constare, ad nos non pertinet, nec nostros consiliarios, sed in hoc casu haec sit permiffa, dumtaxat legitima dicatur probatio, aliis probationis modis, & formulis exclusis, quoniam in necessitatibus solet Princeps non servato ordine subuenire. textus est in l. 1. ibi, extra ordinem Princeps in causis necessitatis subuenit. ff. de ventr. inspiciendo, de quorum verborum intellectu, & interpretatione latius egimus infra hac i. p. cap. 3. à num. 29. cum pluribus sequentibus, ubi probauimus, aliud genus probationis ex illis verbis esse exclusum, posseque Principem esse publica vtilitate nouum in aliquo casu probationis modum inducere, ita vt aliter probatum, etiam alias legitime, nec admittatur, nec licitum dicatur, de quo articulo accuratè ibi actum est, ad quae te remitto circa interpretationem predictae l. Regiae 36. in verbis relatis.*

114 Quod & ex eo comprobatur nostra l. Regia, etenim iste modus probationis directus est & concludens ceteris longe certior quoniam quando iudicis dolus & iniquitas in procedendo arguitur, idem processus, eademque acta per ipsum gesta inspicienda sunt, vt iniuriosa iniquitas, excessus & violentia detegatur, ista est B. doctrina in l. societatem §. arbitrorum num. 26. ff. pro socio. Ab. in consil. 2. lib. 1. Butrigar. consil. 24. colum. 5. Salicet. in l. cum antea colum. penult. vers. quero ostend. C. de arbit. Alex. consil. 101. in fin. lib. 2. Oria. in tractatu de arbit. col. 4. Menoch. in tractatu de arbit. iudicum lib. 1. quest. 72. vbi adducit fundamenta.

115 Et quia denegata delatio appellationi, & inde suspecta executio, an appellatio sit legitima, legitimeque interiecta, non aliter constare, nec apparere potest (moraliter loquendo) quam ex actorum inspectione, etenim ex eis deducitur quae actionis natura intenta sit, & an in eius prosecutione iuris ordo, ac solemnitas sit seruata, solet enim (prout in dies, immo passim accidit) aliqua priuilegiata via intentari, vt alimentorum, executionis, aut ex instrumento guarentigato, siue ex executiualibus remediis, ex

l. ff. C. de edicto Dini Adriano petitio, quae sui primaeva natura attenta, non admittit appellationem suspensiuam, & per consequens, nec iudex denegans delationem vim facit: accidit tamen ex variis causarum figuris, ex ordine, modoque procedendi, intendandi, aut excipiendi (prout in discursu huius tractatus passim reperies) alterari, & variari natura iudicij, & qualitas appellationis mutari, & ex priuilegiata, & inappellabili sententia, & iudicio, non priuilegiatam & appellabilem effici, vt ex iudicio sui natura appellabili, inappellabile ex processu progressu fit effectum, & violentia in non denegata appellatione detegatur, quod nec nouum est, nec raro, sed per momentum in diebus contingit quia nihil studiosis occultum est. maximè Senatoribus, & aduocatis Senatus Regij Galliciae, quibus certè præ ceteris haec violentiarum materia (tunc ob eius frequentiam, & maximum concursum, tum ob continuum eorum laborem, & ingenij acumen) clarius & efficacius patet. prout fatentur omnes Senatores, & aduocati ex eo Senatu ad alios, & consilia conuocati.

Hæc igitur omnia impossibile penè iudicandum est, vt aliter (scilicet per testes) quam ipsius processus (& ille integer) inspectionem queat apparere, & iustificari; & quia hæc negatiua, nempe delatio denegata est iustæ appellationi, ex actis debet constare. etenim negatiua coarctata ad certa acta, per inspectionem oculorum est probanda, id namque, quod non reperitur in eis, praesumitur non factum, nec adfuisse. bonus textus in cap. cum ad sedem de restitut. spol. cap. 1. de iur. testat. l. ff. C. de rebus credit. vbi communiter Doctores. Decius consil. 426. preponitur colum. ff. lib. 3. Feli. in cap. illud in ff. de prescriptio. Alex. consil. 122. scripsit col. 9. versiculo præterea lib. 4. Cassiadi. decis. 8. n. 2. super regulis. Petr. de Anchara. consil. 207. in quest. col. 2. Angel. consil. 138. visis col. 2. Lap. allegatio. 55. in 2. col. circa ff. & post Bart. Ab. Bald. & alios plures probat Vant. in tract. de nullis. sentent. tit. à quo & quibus modis, & c. num. 18. & à n. 12. cum pluribus seqq. & iterum tit. de inhabilit. seu defectu mandati, & c. num. 62. & supra Afflic. decis. 43. num. 5. & Mar. de Fan. in tractatu de probanda negatiua tom. 3. Besc. consil. 40. n. 2. Herculan. in tractatu de probanda negatiua num. 123. & num. 176. Petr. Surd. decis. 21. num. 1. Marcus Anton. Marcerat. variar. resolu. lib. 3. resolu. 1. num. 45. de cuius genere probationis exactè & accuratè plura congestimus infra 4. p. cap. 3. vers. quemadmodum autem iste excessus in probandus, à n. 163. cū seqq. vbi egimus, vt hoc modo sit probandus executiouis excessus.

Ex

Ex quibus omnibus illud in praxi valde vile deducendum venit, quod ea acta, quae coram iudice ecclesiastico presentata non fuerunt, non possunt ad tribunalia trahi, quantumuis necessaria sint, & vtilia ad appellationis iustificacionem, vel impugnacionem, vt etiam in terminis aduertit Gasp. Rodrig. de annu. reddit. lib. 1. quest. 17. sub n. 66. ad medium, quoniam cum ipse illa non viderit, non potest redargui cur aliter iudicauit. quod in fortioribus terminis procedit in iudice, ad quem ab aliquo grauamine, & interloquutoria est appellatum. quoniam graumen debet verificari ex actis antiquis gestis, & presentatis coram iudice à quo, non autem ex nouis scripturis, seu actis illi incognitis, & postmodum coram ipso iudice ad quem exhibitis, pulchrè Bal. in l. societatem §. arbitror. num. 26. ff. pro socio. Ab. consil. 2. num. 2. lib. 1. Butrigar. consil. 24. col. 5. Salicet. in l. cum antea col. penult. vers. quero ostend. C. de arbit. Alexand. consil. 101. in fin. lib. 2. Oria. tractatu de arbit. colum. 4. Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 72. & post Ioan. Andr. in rubr. de consuetud. & alios quos citat, ita tenet Rolan. à Vall. consil. 48. num. 16. & 23. fol. 173. & alibi passim per Doctores. quanto magis hoc erit verificandum in ista extraiudiciali cognitione, in qua nec adhuc datur interloquutoria, imo ipsa appellationis delatio interloquutoria dicitur, de quo nos infra 3. p. cap. 17. ad prin. & c. 18. pariter ad princ. in qua (prout plures diximus) non datur cognitio super iustitia, vel iniustitia appellationis, nec ad effectum reuocandi sententiam, nec eam annullandi. quare nihil mitum, vt dumtaxat acta gesta, & cognita iudici ecclesiastico attendantur in Senatu Regio, omnimodo explosa aliorum actorum seu scripturarum admissione, ex haecenus dictis, prout communiter practica-

122 tur, & ad vnguem obseruatur. cui conueniunt ponderanda verba nostrae legis Regiae ibi, *el qual trahido sin dilacion lo vean, y si por el les constare, &c.* vt transportatio, seu aduentus actorum, & inspectio vnum sit continuum, nullo mediante, nulloque admisso dilationis vestigio, & fateor tamen quod si 123 sumus in appellatione ab iis grauaminibus, quae iudicis facultati relinquuntur, reuocare iuxta notata in cap. cum cessante de appella. & quae nos latius infra hac i. p. cap. 5. quod poterit grauatus, & conquestus noua acta coram eodem iudice ecclesiastico presentare, perendo sui grauaminis reuocationem, ad herens appellationi propositae à denegata reuocatione, & istaec acta exportari etiam possunt ad tribunalia, prout fieri assolet in casu, de quo loquimur.

Circa quam prouisionem ordinariâ non nulla adnotanda sunt necessaria in praxi. Et primò quòd si iudex ecclesiasticus neutram eius partem adimpleat, scilicet: nec deferat, & reponat (prout dictum est) nec mittat processum originale ad partis instantiam; secunda prouiso expeditur (quae *sobre carta* dicitur) & quandoque cum expensarum condemnatione, soluendarum siue à iudice, siue à tabellione, per quem steterit processum mittere, quia eius culpa factæ sunt, & causatae vi oppresso, quia ob inobedientiam Regiae prouisioni siue priori, siue secunda, & vterioribus solear ipse iudex ecclesiasticus aliquando multari in expensis, probant Ioan. Gutier. practi. quest. civil. lib. 1. quest. 21. ad fin. fol. 64. vers. secundo considera. idem firmat Practic. Monterros. in praxi de Cancell. cap. 2. de la segunda manera de los Pleyos ecclesiasticos que se trahen por via de fuerza, fol. 94. de quo nos inferius, quod & raro contingit.

Secundò notandum est, quòd in dicta prouisione ordinariâ iubetur iudici, & tabellioni (& huic sub certa pena, in illa incerta) vt mittat processum originale integrum per nuntium, cui in Senatu statim salarium, & stipendium taxatum, secundum tempus, & loci distantiam praestari, mandatur procuratori querelantis. & quidem iustissime, nam regula generalis est, quòd quoties aliquid fieri petitur, expensis petentis faciendum est, textus expressus in l. quoniam liber. ibi, vel aliis per quos fuerint postulati sumptus competentes dari praecipiat. C. de testib. B. in l. 3. §. defendi. ff. in quibus causis in poss. caur. Afflic. decis. 177. vbi Vrsill. n. 2. Vincent. de Franch. decis. 332. num. 3. idem B. in l. postulauit in princ. de adult. Bal. in l. generaliter §. is de presen. C. de reb. credit. Ioan. Andr. in additio. ad Specul. tit. de instrum. editione §. 7. in additio. mag. verb. aconomus in v. colu. vers. si talis scriptura Hiero. Campa. diuersim. canon. rubr. 7. cap. 6. à num. 132. vsque ad 134. praecipue si forte contigerit postulantem à Principe hanc protectionem in expensis condemnari per Senatum, quod fieri poterit, quando violentiam nullam fecisse iudicem ecclesiasticum, reperitur ex processu inspectione, si Senatui visum fuerit, vt nostra probat l. Regia ad ff. de quo nos etiam inferius dicemus, & loquendo in transportatione processus ad superiorem, vt appellantis expensis debeat fieri, quoniam ille tenetur ad expensas actus, qui instat pro illo actus: probat post alios Sigismund. Efcac. tractatu de appella. q. 20. num. 10. & lib. 1. caus. civil. & crimin. c. 8. à n. 851. cum pluribus sequentibus, qui quidem ad plures casus in specie inferunt.

Terriò

- 129 Tertio notandum est, quod cum in dicta prouisione apponitur certus terminus iudici, & tabellioni, vt intra illum mittat processum prædictum, dicitur etiam in ea, vt pars appellata (in cuius fauorem iudex vim fecit non deferendo) certioraretur de actorum exportatione, vt intra illummet terminum in Senatu compareat, si sibi visum fuerit, ad informandum de appellationis natura, & qualitate, aut mittat procuratorem ad idem instructum. Circa quam intimationem vnum non omittam omnino necessarium in hac materia, vt illa non sit citatio, sed quædam simplex intimatio, & certioratio, quæ nec arctat ad comparandum, nec circumducitur, nec accusatur non comparantis contumacia, quia eius persona in hac cognitione extrajudiciali non est necessaria, quia cum articulus violentiæ examinetur per actorum inspectionem, & rei euidentiam, ac notorium facti permanentis, quapropter (vt hæctenus diximus) nulla admittitur allegatio, exceptio, instrumentorum, seu testium presentatio, aut redargutio, contestatio, nec conclusio, sed inspectio extrajudicialiter expeditur, ideo alioquin partis presentia, nec eius procuratoris necessaria est.
- 131 Ideoque merito simplex certioratio est, vt huius actorum transportationis noticiam habeat, quam quidem quilibet iudex secularis facere potest, ita eleganter docent Jacob. Butriga. Paul. & Bal. in l. testamenta omnia per textum ibi C. de testament. Bal. in l. præscriptione C. de contra ius vel vili. publi. Felin. in c. cum inter. colum. 8. de exceptio. Iafred. Lanfranc. Balb. in suis obseruatio. decis. 323. incipit citatio. Marant. de ord. iudicio. 4. p. d. 17. num. 36. pulchrè Bobadill. in poli. lib. 2. c. 18. n. 131. vbi affirmant, quod si quis compareat coram iudice seculari dicens, iuri suo esse consonum, vt aliquid intimaretur alieni clerico, vt certiorato præiudicium fiat, aut interpellatus constituatur in mora, seu mala fide, quoniam ad hinc effectum prædictam intimationem, & certiorationem licet potest facere iudex secularis, quod valde notabile est ad nostrum propositum, in quo nullum ferè præiudicium illi, etiam ex non certioratione causatur, vt dixi.
- 132 Pro quo facit celeberrima glossa in c. cum causis de off. delegat. quæ pulchrè considerat differentiam inter citationem, & monitionem, vt monitio cum nullam arguat superioritatem mouentis; rectè à iudice seculari inter clericos fieri valet, quam glossam in nostris terminis refert, & sequitur Matth. de Afflic. in decis. Neapol. 24. num. 8. & idem tenet Paul. Castr. cons. 44. incipit, in causa Aegidij, conuenit quod Maria. Soc. in tra. de citat. art. 5. vers. 23.

Et insuper facit, quoniam quado clericus per laicum non simpliciter citatur, sed dumtaxat vt compareat, si sua putauerit intellesse, etiã in iudicialibus potest huiusmodi citatio per iudicem laicum expediri, ex eo, quoniam huiusmodi citatio potius dicitur incitatoria, & certioratoria, quàm arctatoria, qui clericus si corã dicto iudice compareat laico, illius quoque iudicio, ac sententiæ stare cogitur. Bald. in d. l. test. col. ff. C. de testa. Capol. cauet. 68. n. 3. Corta in memorat. verb. clerici nõ possunt conueniri. pag. mibi. 119. Marant. in specul. in 4. p. in 7. distinct. iudicio in si. & hoc latè comprobatur Roland. cons. 29. num. 1. & seqq. vol. 2. Ioseph. Ludou. conclus. 5. versic. ampliantur supradicta, &c. in communi opinione lib. 1. Prosper. Farin. post alios loco citato tractat quid dicendum; quando ita citatus clericus comparet, & docet de iure & interesse suo, puta; de possessione; an efficaciter reus necessarius. & Farina. ibi num. 89. latè etiam tractat, quod in confessione inuentarij citandi legatarij, possunt etiam aliqui legatarij clerici per laicum citari, quare euidenter patet, vt isthæc prouisionis intimatio non sit citatio, sed monitio, & exhortatio, & certioratio.

Quod & ex eo iterum cognoscitur, quia subiecta materia, & res, de qua agimus, citationis non est capax, nec eam requirit, quia cum cognitio ex actorum inspectione fiat dumtaxat ad nudam Curia instructionem, & sui animi informationem, & motum, extrajudicialiter fieri dicitur, adeo vt etiam si ad illam testium assertio sit expedienda, nulla citatio necessaria est. Bal. in l. 3. §. si tibi columna 2. vers. sed pone iuncto versic. sed ante ff. de conditio. ob turpem caus. Alberti. de malef. in tractatu de testi. cap. 7. post n. 38. Angel. tractatu de malef. in verb. quod forma publica n. 11. Salicet. in l. si. in fi. C. de questio. Martill. in l. de vnoquoque n. 35. vers. dicas tamen ff. de re iudi. & post n. 81. Bonif. de Vitalli. in dem. 2. num. 89. Marant. de ord. iudi. 6. p. memb. 1. rubr. de citatione num. 20. Mascart. tractatu de probatio lib. 1. in præfatione quest. 5. num. 39. & lib. 3. cons. 1366. num. 6. Flami. Cartar. in tractatu de executione sententiæ c. si. num. 175. & in pract. interrogator. reorum lib. 3. cap. 3. n. 61. Bertazol. consil. 533. n. 4. lib. 2. de quo nos latius in alio proposito (vt scilicet, hoc casu non procedatur iurisdictionaliter, sed extrajudicialiter, non seruata iuris forma & ordine) supra præiud. 5. fundam. 4. n. 215.

Et insuper quod quando iudex aliquid facit ad sui instructionem, & informationem, vt citatio partis non requiritur, præbent Bald. in l. non dubium vers. iuxta hoc quæro C. de legib. Innocent. Hostiens. & Ioan. Andr.

- Andr. in cap. fin. de presumpcio. Rom. in repetit. rubric. ff. de arbit. versic. item in officio iudicis. Barb. in repeti. cap. testimonium, de res. Bal. in cap. 1. §. si duo, de pace tenenda, & eius viol. Hippolyt. in l. de vnoquoque ff. de re iud. Maria. Soci. in tractatu de citatio. in 10. cas. Milis in repetit. verb. citatio non requiritur, quando iudex. Nicell. in tractatu de concord. gloss. 52. fall. 43. & post alios Anton. Gabr. commun. opinio. lib. 2. tit. de citationib. concl. 1. n. 329.
- 140 Et vltius quia etiam in iudicialibus, vbi pars si fuisset præsens, non potuisset actum impedire, nec ei iuste contradicere, quia nullam potest allegare defensionem, citatio non requiritur, Rot. decis. 58. in nouis. Milis in repetit. verb. citari non oportet ad actum. Albert. Brun. cons. 1. Curti. cons. 1. Hippolyt. in rubr. de probatio. Nicell. in concor. gloss. 52. fall. 16. & 26. Sozadi. cons. 92. Ab. in c. cum olim de re iudi. Oldrald. consil. 95. in fi. Paul. Castr. in l. quia poterat in fi. princ. ff. ad tabell. Felin. in cap. qualiter & quando de accusa. Rom. in cons. 212. Carder. in consil. 8. tit. de constitut. Hippolyt. singul. 30. incipit tu scis. & idem Hippolyt. in l. 1. vers. fiat etiam ff. de questio. Marian. Socin. in tractatu de citatio in secundo & 7. casu. Paris. consil. 5. vol. 4. Maria. Iunior cons. 77. num. 110. vol. 1. Rot. consil. 1. volum. 1. Hanc infiniti penè tenent conclusionem, quos vt in vno referam, sequitur Ant. Gabr. lib. 2. commu. opinio. tit. de citationi. n. 332. qui in princ. num. 20. probat, non requiri citationem; quando Princeps procedit extrajudicialiter, post Paris. consil. 1. vol. 1. & in consil. 101. eodem volum. decis. Neapol. 69.
- 142 Hæc adduxi, vt depositio omni serupulo, & difficultate liberè fateatur, vt hæc intimatio non sit citatio, supponens iurisdictionem, & iudicalem cognitionem, sed nuda monitio, certioratio, & incitatio extrajudicialis, quam etiam iudex secularis expedire potest ex hæctenus probatis.
- 143 Quarto notandum est, quod huiusmodi ordinariæ intimatione facta, adhuc expectanda est in Senatu pars appellata, vel eius procurator, per illum, scilicet, terminum appositum in d. ordinaria, pro exportatione & immisione processus, etiã hic peruenerit, eo nondum transacto, quia illud idem tempus assignatum est dictæ parti appellatæ, interimque suspenditur processus inspectio, quod communiter praticamus.
- 144 At si pars appellata post ordinariæ intimationem peruenerit ad Senatum, si querelans absens sit, pariter per illummet terminum expectatur, & actorum visio, at eo transacto, si omnia acta in Senatum uenerint, & prouiso cum omnibus diligentis, scilicet; iudicis, & tabellionis intimatione, instante parte appellata, statim (etiam querelante absente,) inspicitur processus. Si autem dicto termino transacto querelans non sit præsens, & secum habeat dictam prouisionem ordinariam, solet Senatus, petente parte præsentate, aliam Regiam ei prouisionem concedere, vt conquerenti intimeretur, quod sua ordinaria vtatur, & articuli violentiæ cognitio suspendatur, donec eidem appellatæ parti iterum ordinaria fiat noua intimatio, aut aliquando (rarò tamen) vt illi resciantur interim expensæ, præstandæ per querelantem iuxta ea, quæ inferius dicenda sunt circa declarationem nostræ legis 36. in fi. ibi, con condemnatione de costas si les paresciene, & quandoque etiam vtrumque conceditur.
- Si tamen conquerens in Senatu noluerit vt prouisione ordinaria sibi concessa, hoc animo, & intentione differendi, scilicet; hac via recursus, & impediendi cursum negotij coram ecclesiastico; tunc si appellatus in cuius fauorem iudex dicitur vim fecisse, compareat in Senatu hoc idem proponens per libellum, solet ei dari prouiso, querelanti intimanda, vt ordinaria sua vtatur intra breuè terminum assignatum, con aperibimiento, que si dentro del no usare della, se bolueran los autos al notario ecclesiastico, & aliquando solum dicitur con aperibimiento tantum, alio non expresso. Sed licet non exprimat, tacitè sub intelligitur, vt scilicet; transacto termino sibi assignato, non vtatur dicta ordinaria, ad petitionem partis indubitanter reddi iubentur acta ecclesiastica Notario, absque eorum inspectione, cognitione violentiæ, nec determinatione, vt iudex ecclesiasticus in causa procedat. quod iustissimum est; ex eo namque consulitur celeri expeditioni cognitionis per viam violentiæ, iuxta nostram l. Regiam, el qual trabido sin dilacion lo vean, cuius intentioni hoc modo rectè satisficit. tum etiam commodò malitiosis querimoniis obuiatur, ne tam salubri recurso Regio abutatur, neque remedium ad præsidium innocentium inuentum, sic vinculum iniquitatis. textus est in cap. suggestum. & ibi Philip. Franc. notab. 2. & ceteri Doctores de appellatio. Scacia eodem tractatu de appella. q. 3. sub n. 1. & hoc iure vtatur.
- Sed successiuè quæro, data prouisione ordinaria, qua iudex ecclesiasticus rogatur, vt per terminum 60. dierum absoluat excommunicatum appellatam, interim dum processus trahitur, & inspicitur in Senatu super articulo violentiæ, & extrajudicialis defensionis, & protectionis, (de qua praxi etiam testatur Couarr. in pract. quest. c. 35. sub n. 3. in princ. vers. & rogatur iudex. Gutierr. de iur. consil. 1. p. cap. 2. n. 26. Llamas 1. p. method. cap. 7.

§. 19. subdens hoc non esse contra libertatem ecclesiaz. Cæned. in canon. q. 45. num. 20. Bobadill. in polit. lib. 2. cap. 18. num. 63. Nauarr. in cap. cum contingat rem. 1. in prin. vers. pro hoc remedio, &c. an iudice huiusmodi absolutionem recusante, aut etiam differente, aut negante, suspendatur in Senatu
 150 actorum inspectio, & violentiæ cognitio, donec absolutionem concedat. insuper an ad id cogi possit iudex ecclesiasticus. & videtur quod sic. Primò quoniam excommunicatus nec in iudicio nec extra iudicium est communicandus, & participans cum excommunicato declarato incurrit excommunicationem, & ideo in iudicio non auditur maximè agendo, prout hic, quia ipse proponit querelam, ac ideo actoris vices sustinere videtur. ergo interim hoc stante impedimento, violentiæ cognitio erit suspendenda.

Secundò & vltierius comprobatur, quia licet appellatio iudicialis sit defensio, & per consequens etiam sit excommunicato interponere, vti reo necessario, licitum, vt probat Sigismund. Scacia tractatu causar. civil. & crimin. lib. 1. c. 2. à n. 179. & c. 9. n. 1024. & in tractatu de appellatio. q. 5. num. 6. tamen in appellatione extraiudiciali non procedit, quia ea vti, excommunicato prohibetur, probant Ab. in c. bone memorie §. 1. num. 10. differens. 8. Philip. Fran. n. 25. vers. undecimò licet. Cardin. Alexand. sub num. 54. differens. 2. Decius num. 29. differens. 8. de appella. Rebuff. in tractatu de appella. in presatio. n. 61. tom. 3. fol. 480. Gregor. Tholof. in tractatu de appell. lib. 1. cap. 11. num. 3. differens. 11. fol. 91. & Scacia locis proximè citatis. ergo à fortiiori dicendum est in nostro casu, vbi datur recursus ad Regem, quem esse remedium extraiudiciale, nemo dubitabit, & nos probauimus supra cap. 1. prælud. §. per totum, ideo excommunicatus, nec eo vti poterit, nec processus inspectio facienda est, interim dum non absoluitur ab excommunicatione.

Tertio deinde & fortiter pugnat, nam is iudex ecclesiasticus licet exhortetur ad absolutionem per viam Rogitus, scilicet; Rogamus, & en carcamos, & non per viam præcepti, sit concepta prouiso Regia; nihilominus ad relaxationem excommunicationis adstringi videtur. quia Rogitus Principis & superioris inducit mandatum, & præcisam necessitatem, Salicet. in l. si verò C. de adulter. Ab. in cap. fin. de for. compet. facit gloss. in clem. pastoral. verbo de more de re iudicata. gl. in verb. pigmora in l. vnica C. si rector prouincia. gl. verb. quemadmodum in l. 1. ff. quod quisque iur. singularis secundum B. in tractatu de tyrannid. n. 23. Innocent. c. petitio. de iureiur. Andr. de

Ifern. in cap. siquis miles. de feud. sine culp. non amit. Ill. in §. quadrupli. n. 58. Instit. de actio. Alexand. consil. 124. vol. 1. num. 4. Barb. conf. 60. colum. 6. vers. sic capio nunc. vol. 1. Auil. in cap. preto. verbo mandamentos. n. 7. Tiraq. de pen. temperan. cas. 35. num. 1. cum seqq. similibus gloss. in l. 1. §. que oneranda verb. metu sol. ff. quarum rerum actio non detur. & ibi additio. & in dem. 1. verb. exhortamur de testibus. facit text. in c. beatus 7. quest. 1. cap. Rogo 11. quest. 3. Azeued. in l. 1. tit. 1. lib. 4. nona recopil. n. si. Rebuff. in concordat. in rubr. de collation. §. volumus in prin. pag. 423. Bartholom. Hum. in l. 49. tit. 6. pag. 1. el. 3. num. 7. in prin. Afflict. decif. 69. n. 5. Bobadill. in polit. lib. 2. cap. 18. n. 63. Menoch. de arbitra. cas. 344. n. 13. Cæned. in q. canon. q. 45. num. 20. quorum scilicet Bobadill. & Cæned. item & Henr. in Summa post alios lib. 14. cap. 12. num. 6. litera T, tenent in hac prouisione, qua rogatur absolui, ergo sequitur, quòd cum teneatur præcisè iudex, adimplere Rogitum, debeat etiam expectari, ac suspendi articulus violentiæ.

Contrariam tamen sententiam in vtroque esse vetiorem, existimo de iure, & stylo, & in primis supponendum est, quòd licet excommunicatio lata post legitimam appellationem à iudice ecclesiastico interiecta, sit nulla ipso iure, textus est in c. ad presentiam. & ibi Philip. Franc. de appella. & in c. sepe in gloss. verb. rat. n. 3. & in c. peruenit in 3. nota. eodem tit. Angel. consil. 188. Lap. allegatio. 1. n. 2. Philip. Franc. in c. sollet de sentent. excomm. lib. 6. Rot. decif. 20. de appella. in nouis. Lancelot. de attent. 2. p. cap. 12. amplia. 8. n. 3. de quo nos latius alibi suo loco tractauimus.

Tamen vbi appellatio legitima non est, nec vtrunque effectum habens, cum tunc iudici permittatur à iure, sententiam suam exequi, poterit licitè, contumacem condemnatum pro eius executione excommunicare, forma Tridentini seruata, c. 1. & 2. de adulterijs cap. ex literis cap. scilicet & cap. requisit de sponsal. cap. de illis c. ex literis. & Felin. in c. 1. num. 12. de pace. alios citat Rota nouiss. 25. per totam in recollet. per Prosper. Farin. fol. 10. Thom. Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 29. Ioan. Garc. de matrim. 1. p. c. 15. à princ. Franc. Cardi. Manti. tractatu de contract. tom. 1. lib. 3. tit. 18. Lancelot. de attent. 2. p. cap. 12. limi. 50. num. 118. & 119. Nicol. Garcia de benef. 1. p. cap. 5. num. 586. Cæsar Contar. in l. vni. limi. 19. in fi. & num. 20. C. si de momen. poss. Gallef. ad formà Cameræ oblig. in 2. p. 3. princ. in cap. reliqua de processu. n. 43. iunctis ijs que scribit num. 38. & seqq. fol. 363. Marchessa. de commiss. 1. p. c. 13. n. 1. Cardin. Tusc. practi. concluss. litera A, concl. 4010. n. 9. qui

qui loquuntur in optimo casu Concilij Trident. sess. 23. de reformat. c. 1. ante fin. & sess. 25. de reformat. c. 3. per totum. Marta de iurisd. 3. p. cap. 4. à num. 15. & seqq.

158 Quo supposito, cenfeo dictam ordinariam consultò vti verbis Rogitus, quoniam cum vis, & potestas huius defensionis naturalis consistat in violentia notoria, & euidenti, quæ aliter non apparet, quàm per inspectionem actorum (vt hæcenus diximus) ideo non potest Senatus, interim dum processus non inspicitur (y si pot el les consistere que la appellacion esta legitimamente, &c. iuxta nostram legem Regiam 36.) adstringere iudicem ecclesiasticum, vt ab excommunicatione (quæ violenta non constat) desistat, quia tunc foret excedere modum legitime defensionis, & limites inculpatæ tutelæ.

Et clariù hoc idem ex eo colligitur, quia etiam eadem ordinaria, qua iubetur iudici, vt deferat, si iustam appellationem repererit, illum tamen ad id non adstringit, sed eius mere facultati relinquit, nec in illum denegantem delationem emittitur secunda iussio (quæ sobre carta dicitur) ex eo, quia cum non constet de violentia, non potest illi præcipi, sed exhortari, & mone- re (vt latius ad princ. diximus post alios Doctores) ergo minus in absolutione excommunicationis iuxta Concilium Tridentinum sess. 25. de reformat. cap. 3. ibi, prohibere iudici ecclesiastico, ne quem excommunicet, aut mandare, vt latam excommunicationem reuocet, &c.) quod procedere diximus, quando non seruetur modus legitime defensionis.

161 Deinde quoniam tunc non seruari modum legitime defensionis, & excedi limites inculpatæ tutelæ; diximus supra ad princ. huius cap. quando id sit sine quo poterat vis tolli, & periculum euitari. gl. celebris in cap. significasti. 2. de homic. Bart. in l. 1. C. unde vi. Ab. in cap. olim n. 15. de restitu. spolia. l. sciendum §. qui cum aliter ff. ad l. Aquil. Bal. Cyn. & communiter omnes Doctores in l. 1. Cod. unde vi. Bart. in l. furem. in fin. ff. de scarijs. communiter per Doctores in leg. vi vim ff. de iust. & iur. & in l. 1. §. vim ff. de vi & vi arma. Angel. in tractatu de malef. in gloss. verbo defendendo. plenè prosequitur Prosper. Farin. in consil. crim. 35. num. 31. cum seqq. & latius probauimus supra à princ. huius cap. quæ omnia hic applica.

162 Sed hæc excommunicati absolutio, de qua iudex ecclesiasticus rogatur, nec est necessaria ad tollendam violentiam, nec in aliquo potest esse impedimento antecedenter, nec consequenter, quominus cognitio, Salgado de protect. Reg. Tom. 1.

& inspectio processus per Senatores fiat. ergo illam concedere, iudex atringendus non est; quia foret excedere limites defensionis.

Quòd non sit necessaria, nec impedimentum, probatur, quoniam (vt sepe diximus, præcipue cap. 1. prælud. §. & 2.) hic recursus Regius est naturalis, & nuda defensio, sed excommunicatus defendendo, etiam in iudicio, admittendus est, nec illum communicans necessitate negotij ligatur c. exceptio- nem de exceptio. quod & ideo ad appellationem iudicalem, quatenus est species defensionis, admittitur excommunicatus, vt probant Scacia, Ab. Philip. Fran. Gregor. Tholof. Dec. Rebuff. & Cardin. Alexand. supracitati in 3. arg. contrariæ partis, (quidquid sit in extraiudiciali, vt statim) & in nostris terminis, vt excommunicatus possit vti recurfu Regis pro nuda defensione violentiæ, sibi illata, probat Rot. in vna Salmanti. anno 1595. quam citat Prosper Farin. 68. n. 13. & 14. in decif. causar. criminal. quæ adduximus ad literam supra c. ad responsonem tertij argumēti. quæ in fi. ita ait: præterea excommunicatus auditur pro defensione suæ possessionis c. intelleximus de iudic. Menoch. de reinuen. rem. 3. n. 711. eum seqq. ergo cum non sit necessaria absolutio ad huiusmodi defensionem, & Regium auxilium impartiendū, nec suspendenda est actorum inspectio, & violentiæ cognitio, nec iudex ecclesiasticus ad illam præstandam recusans cogendus est.

Nec huic obstat quod supra diximus in secundo argumento contrariæ partis, scilicet; appellatio extraiudiciali vti non posse excommunicatum, quia facilis patet, & elegans responso rationis imparitate, quæ inter illam, & nostrum Regium recensum viget. Etenim iste summus est gradus naturalis defensionis. illa autem & sic appellatio extraiudicialis nihil habet defensionis, sed vim habet conuentionis, vt ex Abb. & Gail. probat Scacia tractatu de appell. d. quest. 5. sub d. numero 6. vers. confirmatur & quest. 2. art. 3. num. 46. differens. 11. & quest. 7. num. 52. & quest. 5. ampliat. 12. num. 43. & 44. & cum excommunicatus non possit conuenire, & 167 agere, ergo nec ita appellare extraiudicialiter, vt argumentatur Scac. d. n. 6. & maximè quoniam tota hæc doctrina procedit; quando appellatur extraiudicialiter à parte, quia tunc vim habet conuentionis, & citationis, quia dicitur prouocatio; secus autem quando appellatur à iudice extraiudicialiter, quia tunc permittitur excommunicato, tanquam defensio, ita latè Scacia in d. q. 5. n. 7. & q. 2. n. 46. & alijs locis citatis; vbi alios plures citat, quibus dicitur, & legitime satisfactum est 1. & 2. argumento contrariæ partis.

- 169 Nec obstat tertium, & ultimum, quo dicebamus, Rogitum Principis inducere præceptum, & mandatum; quia respondetur, verum esse, & procedere in iis casibus, in quibus superior potest præcipere, & mandare, non verò in alteris. ita distinguendum esse in hoc articulo, eleganter docet Castell. à Bobadill. *in polit. lib. 2. c. 18. num. 65. ad fin.* sed in isto casu particulari
- 170 (quando scilicet rogatur iudex ecclesiasticus, absoluerit ante actorem inspectionem, & antequam de violentia per euentiam, atque notoriè appareat) cessat potestas Principis, quæ ad solos limites necessariæ, & legitime defensionis limitata est, quia tunc non contineret se sub meris limitibus defensionis, sed aliud faceret, quàm quod ad protectionem, & propulsandam vim, fuisset necessarium (ut probatum est) *ergo verbum rogo, in dicta prouisione ordinaria suam*
- 171 *propriam literalem retinet significationem, cum aliam non pariatur natura negotij, & subiecta materia, ac Bulla in Cœna Domini cap. 14. ibi, sub prætextu violentiæ prohibendæ, de quo nos supra à princ. huius capituli. & ideo ad Cæned. Henri. & Bobadill. in fin. 3. arg. citatos responderetur, ut procedant, & loquantur in prouisione, quæ post inspectionem actorum inserto decreto, quo vim fieri, declaratur, & excommunicationum absolutio rogatur iudex. quia tunc cum cessent prædicta inconuenientia, & Princeps ex debito officij teneatur, obuiare, resistere, & præcipere iudici ecclesiastico, ut omnino desistat à violentia, Rogitus tunc præceptum inducit, ut inferius apparebit.*
- 172 Fateor tamen, quòd iudex ecclesiasticus vrbianitate adstrictus, & vt debitis honor tantum Principis regalibus supremis tribunalibus deferatur, teneretur Regio Rogitu moueri, & propria liberalitate vti ad absolutionem præstandam, non secus ac si priuatim per literas missiuas (prout reuera sunt hæc prouisiones *de ruego*) id ei fuisset postularum, à quo vrbianitas nec liberat, nec excusat, quoniam ad illum rogandum expeditur.
- 174 Quare vulgaris praxis, & stylus in hoc casu obtinuit, vt denegata absolutione, & suspensione interdictorum ad reincidentiam, de quo iudex rogabatur, si fortè periculum est in mora, secunda solet prouisio (vulgo dicta *sobre carta de ruego*) ad eundem effectum, per viam Rogitus, postulanti concedi, non tamen sub aliqua comminatione, nec etiam expensarum, quia non quidquid iudicis potestati relinquitur, id submittitur
- 175 iuris necessitati *l. non quidquid ff. de iudic. & quia liberalitas nullo iure cogitur l. dona-*

tio. ff. de regul. iur. arg. leg. rem. legat. ff. de adim. legat. & leg. in re mandata Cod. mandati. & ideo pœnarum insertio foret contra substantiam, & naturam actus, & eius primo mobili, & fundamento repugnaret, quod merito vitari debet. *argum. l. cum precario, & quæ ibi notant gloss. & Doctores ff. de precar. & hoc modo per viam Rogitus moti fuerit Senatores, rescribere ecclesiastico, præcipue propter semetipsos, cum possent forsan facile excedere permittos, & necessarios communicationis cum excommunicatione terminos, & iuridicos limites, attendentes etiam tutius, & securius esse, eundem etiam defendentes, vitari, ne in tribunali degat sic interdictus, & excommunicatus, forsan cum aliorum circumstantium scrupulo, & scandalo, quibus quidem rationibus moueri omnino debet iudex ecclesiasticus, ad huiusmodi absolutionem sibi rogatam, non negandam, saltem (vt dixi) ex vrbianitate. De qua etiam praxi testatur ille Practi. Monterross. *in 5. tractatu de Chancell. cap. 2. de la segunda manera en que se traben, &c. §. si notificada esta prouision ad med. fol. 93.* attamen si periculum non est in mora, præsertim si iam processus ecclesiasticus ad Curiam peruenerit, solet aliquando simulari, ita vt vicissim, secunda prouisio negetur, vicissim autem pro temporum, personarum, ac negotiorum qualitate conceditur, & vt plurimum simulata negatione absolutionis proceditur ad inspectionem processus, & secundum quæ ex eo colligitur, discernitur articulus violentiæ, quam praxim pariter testatur ipse Monter. loco citato.*

Alia etiam prouisio (*de ruego* vulgo dicta) concedi solet postulanti excommunicato, quæ principaliter tendit ad absolutionem rogandam, interim dum processus inspicitur, & articulo violentiæ extraiudicialis cognitio adhibetur, ac denique terminatur, facta accessoriè, & obiter principalis articuli relatione, demonstrationis gratia dumtaxat, quod tunc etiam accidit, quando, scilicet, tempus pro quo ad reincidentiam semel virtute ordinariæ absolutus fuerat, lapsus fuisset, ante actorem inspectionem, & articuli terminationem, ex eo præcipue, quia terminatio dilata est, vel quia hæc dilatio contigit culpa negligentis notarij non mittentis acta originalia, aut etiam iudicis ecclesiastici, vel ob cõcursum negotiorum litigantium in Senatu, aut negotij difficultatem, & eius difficilem resolutionem mature cõsiderandam. & sic alia iusta de causa, noua hæc prouisio conceditur, & secundum proximè superiorè distinctionem etiam solet dari,

- dari, vel etiam negari secunda prouisio eiusdem, nempe; *sobre carta*, & ex eisdem causis, & qualitibus cum eadem sit in effectu.
- 180 Quibus sic celeriter, omnique dempta, & sublata dilatione, expeditis, inspicitur processus à Senatoribus, *y si por el les constare, que la appellacion esta legitimamente interpuesta, alcando la fuerca, prouean, que el tal juez la otorgue, porque las partes puedan seguir su iustitia ante quien, y como deuan, quæ sunt verba nostræ legis Regiæ 36.* quæ quidem verba magna includit vtilissima, ex quibus quidem plura deducenda sunt notabilia in praxi.
- 181 Et primùm vt ex eisdem colligitur, Regij consiliarij in hac violentiæ extraiudiciali cognitione non se intromittunt in causa, & negotio principali, nec circa iustitiam, aut iniustitiam sententiæ, à qua est appellatum, ad hoc vt ab ipsis sententia confirmetur, vel reuocetur, nec de iustitia, aut iniustitia appellationis deferendæ ad Summum Pontificem; sed dumtaxat de natura, & qualitate appellationis, notoriè appareptibus ex actorum inspectione, an vtrumque habeat effectum suspendendi, scilicet, sententiæ executionem; & deuoluendi ad superiorem, vel vnum tantum effectum deuolutiuum, scilicet, ita vt iudex ecclesiasticus licet ad executionem queat procedere, ad hoc vt inde delegatur violentia, an iudex illam commiserit, non deferendo, & exequendo, vtque eadem vis tollatur, quæ aduersus sacros Canones, & auctoritatem Sedis Apostolicæ infertur appellanti, Martin. Nauarr. *in cap. cum contingat rem. 1. versiculo 7. Couarr. practic. quest. cap. 35. sub numero 3. circa prin. & versiculo nec Regij consiliarij.* Gaspar Rodriguez *de annu. reddit. libro 1. cap. 17. num. 74.* Oliuan. *tractatu de iur. fsc. cap. 11. à numero 50. vsque ad 54. Sele de inhibitiõ. cap. 8. §. 3. sub numero 70. & vterius in epistol. ad Regem n. 72. & 73. numero 54. & 65. & idem Oliuan. d. tractatu de iur. fsc. cap. 30. num. 80. & cap. 8. n. 30. Bartholom. Hum. in l. 13. tit. 13. p. 2. in gl. 4. in verb. *nin fuerca.* Michas. Axia *de exhibend. auxil. funda. 26.* Cæned. *in q. can. 45. n. 8.* imò hoc idè probat Doctorum caterua de huius cognitionis iustificacione tractates, quorum nomenclaturâ adduximus supr. c. 1. n. 16.*
- 182 Huius enim articuli cognitio, an appellationi sit deferendum, vel non deferendum respectu iudicis à quo, nihil iuris habet, sed est quid facti, separatum à causa principali. istud est pulchrum dictum Philip. Fran. *in capit. constitutus 45. sub numero 9. de appellatio. quem referens sequitur Sigismundus Salgado de protect. Reg. Tom. 1.*
- Scacia *tractatu de appellatio. questione 11. articulo 1. sub numero 4. versiculo infero ex hac secunda,* quòd cum hæc admissibilitas appellationis respectu iudicis à quo sit quid facti, & separatum à causa principali appellationis, licet geri potest per iudicem à quo, etiam carente iurisdictione, suspensa tacitè iure operante, à quo statim inhibetur, etiam si non deferat. ex textu in *l. 1. ff. nihil moueri appellatione pendente.* cuius articuli cognitio, & decretum non facit ius inter partes, nec perpetuum præiudicium, quominus iudex superior de appellatione cogniturus, quid sibi de iure videatur, decernere queat, vt latè probant Philip. Franch. & Scacia *locis citatis,* & vide quæ nos latius cap. 1. præiud. 5. à princ. & præcipue fundam. 3. à num. 211. vbi etiam quòd iudex à quo, quoad sui instructionem, & animi deliberationem adhibet cognitionem circa naturam appellationis, ad effectum vt ipse deferat.
- Secundò notandum est, quòd circa hanc admissibilitatè appellationis, quod est quid facti (vt dixi) multominus se intromittunt Regij consiliarij quàm iudex à quo carente iurisdictione, quia iste ad sui instructionem cognoscit, an ipsemet sit delaturus, vel non delaturus, illi autem ad hunc effectum non cognoscunt, quia ipsi non decernunt deferendo appellationi, vel delationem denegando; sed dumtaxat, an iudex à quo debeat, vel non debeat, deferre. & sic an vim intulerit, denegando delationem, & exequendo appellatione pendente ad Summum Pontificem. quod quidem (vt vides) adhuc est multum distinctum, & separatum tam à causa principali, quàm ab illa facti cognitione, permittit iudici à quo carenti iurisdictione iuris ministerio, cuius longè minus est, ac ideo per Senatam sibi ipsi remittitur causa ad deferendum ex nostra. l. Regia ibi, *prouean, que tel juez la otorgue, &c.* de quorum verborum mirabili intellectu, & interpretatione latius egimus infra cap. 3. per totum.
- Tertiò notandum est, quòd cum finis, & intentio huius charitatiuæ protectionis, & recursus Regij illud respiciat, vt iura, & decreta canonica seruentur, nihilque contra ius violenter fiat, quo detinetur impetus iudicis ecclesiastici, vt liberè oppressus appellans queat securus, adire superiorem, interimque omnia sint in eo statu, quo erant tempore appellationis, donec iudex superior (cuius iurisdictione & auctoritas contempta defenditur, & iuuatur) de debito remedio prouideat, admittendo, vel non admittendo appellationem, infirmamando per viam attentati, vel confirmando

187 executionem, appellatione pendente, factam, cuius vera & propria cognitio est ex iuribus vulgaribus, vt dicit Cæned. in *quest. canonic. 45. sub num. 22. ad fin. Oliuan. de iur. fise. 11. num. 54. Sese de inhibito. cap. 8. §. 3. sub num. 70. & omnes Doctores citati supra notab. 1. quoniam (vt modò dicebamus) ad-*

188 missibilitas, vel non admissibilitas appellationis, delatio concessa, vel denegata per iudicem à quo, non facit ius inter partes respectu iudicis ad quem, vt post Philipp. Franc. Cæl. Contar. & alios tenet Scacia vbi proximè citatus notabil. l. n. 184. Etenim hac in cognitione, & recurfu, supremi Consiliarij ministri sunt Ecclesiæ, dirigentes iudices indiscriminatos per legitimos iuris tramites, vt dicunt Cæned. vbi proximè. num. 9. Llam. 1. part. method. 3. p. cap. 12. §. 7. pag. 839. Sese, & Oliuan. modò citati.

190 Sequitur, vt hoc remedium violentiæ, & eius decretum non sit impedimento, quominus iudex superior dum de appellatione cognoscit, queat aliud iudicare, & terminare, secundum quod sibi de iure videatur, ita vt si ipse declaret tanquam attentata reuocanda gesta ab inferiore post appellationem (non obstante decreto tribunalis Regij vim non fieri cernentis) nihilominus reponenda sunt ex supradictis. & quia tribunalis decretum non est sententia, quæ faciat instantiam, sed est actus quidam extraiudicialis, extraiudicialiter actum, quod quidem nunquam transit in rem iudicatam, sed interim ei statur, donec superior de causa cognoscens, aliud censeat, ita docent Immol. in *cap. fin. & 12. de presumpt. vbi Ab. sub num. 15. post princ. optimè Lopus allegatio. 61. num. 4. versic. & extraiudicialis. Cardinal. Tusc. practic. conclus. littera E. concl. 5003. num. 7. per notata in dict. cap. si. Rebuff. in tractatu de appellatio. in presatione n. 69. & 70. tom. 3. fol. 468. idem Abb. in cap. 1. numero 13. post princ. de ijs que sunt à maiori parte capit. Cardin. consil. 140. factum tale est magister. Felin. in d. cap. fin. sub numero 33. ad finem. Hieronymus Gonzal. de mens. & alter. gloss. 9. in adnotatio. numero 31. & quia in ea cognitione Senatus non se-*

191 intromittit circa iustitiam, aut iniustitiam appellationis, & negotij principalis, quia ipsa referuata, & illibata semper remanet superiori, prout probant nostræ legis verba ibi, *Pronean que el tal juez la otorgue, porque las partes puedan seguir su iustitia ante quien, y como deuan.* quæ hoc modo interpretanda sunt, & intelligenda, quorum verus sensus est ille.

193 Illo tamen addito, quòd si iudex superior iniuste reuocauerit hanc inferio-

ris executionem (siue circa illum per viam violentiæ aditus fuisset Senatus, siue non, sed illam fecerit ex proprio motu) licite poterit grauatur, appellare, & eius vigore ad illum Senatam recurrere per hanc viam violentiæ, sub cuius districtu degerit superior, quo declarabitur secundum naturam, & qualitatem appellationis, an iusta, vel iniusta fuerit ab illo grauamine interposita. & hociure vtimur.

Ex iis igitur (quæ verissima sunt, vsu recepta, & in dies practicata) cauendus est, vel potius caute legendus, Ceuall. (quem post hæc vidi) in *tractatu de cognition. per viam violentiæ 2. p. quest. 74. num. 74. & sequentibus.* dum (subobscuris tamen verbis) videtur contrarium allucinare, & sentire, quia imò casus per eum relatus multum conformis est nostræ doctrinæ, opiniononi, & praxi, de qua dubium nullum esse potest, quia omnibus iuris, & Regij recursus naturæ, & principiis consona est. quia postquam superior est aditus de causa cogniturus, & eius iustitia principali, non est in consideratione decretum tribunalis eo respectu, vt possit definire de viribus grauaminis, & attentati cognoscere, quia dum finis habetur, non curatur de medio, l. *mulier ff. ad Trebell. Sese decis. 12. §. num. 7. tom. 2.* quia tunc nouus est articulus, noua persona, nouum grauamen, & nouum factum, quare (vt dixi) noua interpellatione opus est, si fortè ipse superior iniuste reuocauit, vt attentatum, gesta ab inferiori, & ita de nouo potest etiam pars grauata appellare, vt dictum est.

Quod clarè, & pulchrè insinuat Cæned. in *canonic. quest. 45. numero 48.* vbi dicit, quòd cum hic recursus sit inuentus, vt iudex conquietat, donec superior ad quem appellatum est, aliud iudicet, cognoscens de iustitia causæ principalis, quo cognito, si iterum illam remittat iudici à quo, tollitur effectus decreti Regalis, quo illi iustum fuerat deferre, & reponere; quæ doctrina elegans est, per consequens multò magis intelligenda est in iudice superiore, cum quo decretum Regium non loquitur.

Decretorum formula.

IN hac igitur extraiudiciali cognitione 199 per viam violentiæ, vbi scilicet, adesse asseritur ob denegatam delationem appellationis, & eius executionem, tunc post actorum inspectionem, multifariam solebit Senatores Regij decernere. Etenim licet iudex ecclesiasticus (de cuius violentia conqueritur

queritur in Senatu ob denegatam delationem appellationis ab eo interposita) sit ordinarius, siue delegatus, siue executor, siue conferuator, quintuplex reperitur genus decretorum duntaxat. Et primum genus est, quando inspecto processu, *et si por el les constare que la appellacion esta legitimamente interpuesta, alcando la fuerza prouean, que el tal juez la otorgue, porque las partes puedan seguir su iustitia ante quien, y como deuan, y repongan lo que despues della vbiere hecho.* quam foritiam dat nostra l. Regia 36. cuius dicta verba sunt, ex quibus colligitur, quòd si natura appellationis, & qualitas bene perspecta, non alterata, nec variata per modum, & formam procedendi, aut proponendi, dicitur, & postulet vtrumque etiam suspensiuum, & deuolutiuum effectum, ita vt suspendat effectum sententiæ siue diffinitiuæ, siue interlocutorix (casibus, quibus legitime appellatur quoad vtrumque effectum, de quibus diximus infra 2. part. cap. 1. & ferè per totam 2. part. & 4.) siue iudicialis siue extraiudicialis (de quibus omnibus suis locis diximus) quominus iudex ecclesiasticus illam queat exequi de iure; meritò vim fictionis in Senatu declaratur hoc modo. *Dixerunt, que el juez ecclesiastico en no otorgar la appellacion al dicho N. haze fuerza, la qual alcando, y quitando, mandaron, dar prouision, para que el dicho juez otorgue la dicha appellacion, para que el dicho N. la pueda seguir ante quien debe, y reponga todo lo por el hecho, y executado despues de la legitima appellacion, y en el tiempo que se pudo interponer, &c.*

202 Ex qua decreti conceptione euidenter colligitur, Senatores Regios, non pronunciare principaliter in causa, sed causariuè, & per modum causæ, vt eleganter considerat Nauarr. in d. repetit. cap. cum contingat vers. tertio ideo non obstat pag. 194. de rescript. rem. 1. Cæned. in pract. quest. canonic. 45. num. 15. eoque decreto simul iubetur iudici, vt tollat censuras, & excommunicatos absoluat pro illa causa ligatos.

203 Secundum genus decretorum dari solet, quando appellatio non ritè, aut rectè, seu intra legitimum iuris terminum, ac aliquo iuris defectu, non seruatis debitis solemnitatibus, est interiecta, vel quando sui natura, & qualitas aliàs postulat suspensiuum effectum duntaxat, quia à iure priuilegiata est. Quia si eius priuilegium ex progressu litis, ac modo proponendæ actionis fuerit alteratum, variatum, & amissum, quæ tunc cum licitam faciat, & permissam executionem, vim non fieri declarandum est, iuxta nostram leg. Regiam 36. *Salgado de protect. Reg. Tom. 1.*

ibi, *et si por el dicho processo parestirre la dicha appellacion no ser iusta, y legitimamente interpuesta remitan luego el tal proceso al juez ecclesiastico con condemnation de costas si les parestirre, para que el proceda y haga iustitia, &c.* in hunc modum.

Dixerunt, que el dicho juez. no haze fuerza en no otorgar la appellacion en esta causa interpuesta por la parte de N. y le remiten la causa, y proceso, para que proceda en ella, y haga iustitia. aliquando in hoc genere decretorum negatiuo fit expensarum condemnatio secundum d. l. & inferius dicenda.

Tertium genus decretorum hac cognitione per viam violentiæ, in non deferendo appellationi solet dari, quod conditionale est, aut etiam mixtum dici potest, participans ex duobus prædictis. quia in eo discernitur (conditionaliter tamen) iudicem vim non fecisse, aut vim fecisse ob denegatam appellationi delationem, quod in hunc modum concipitur. *Dixerunt, que el dicho juez ecclesiastico oyendo de nuevo, o dando termino a la parte, o recibiendo el negocio aprouado, o admitiendole la exception, que oppone, &c.* (quæ omnia loco exempli ponuntur) *y reponiendo todo lo hecho despues de la appellacion, no haze fuerza, y se le remite el proceso, y no lo haciendo, la haze y otorgue la appellacion y reponga lo hecho, &c.* de cuius decreti natura, quia late, & accuratè (prout eius natura requirit) infra hac 1. part. cap. 5. hic omitto ad illud te remittens.

Non enim dicitur in hoc decreto, vim facere non adimplere, id, quod sibi pro conditione impositum est, sed casu, quo illud non faciat, vim facit, non deferendo appellationi à se interpositæ, pro quo duo notare debes, quæ omnimodo necessaria sunt, vt præcisè concurrant; vt huic decreti conditionalis generi locus sit de iure. Primum vt id, quod iudici pro conditione appositum est, sit eius naturæ, & qualitatis, quod ipsemet iudex cessante decreto, licitè deper se potuisset facere, vt accidit in iis grauaminibus, & interlocutionibus, quæ iudici licitum est reponere, & reuocare. iuxta textum in *cap. cum cessante de appella. l. quod iustit ff. de re iudi.*

Secundum est, vt si appellatio, cui delationem negauerat, interposita ab eodem grauamine, fuerit de iure licita, & permissa quoad vtrumque effectum, & suspensiuum, & deuolutiuum, & per consequens ex actorum inspectione euidenter appareat, vim fecisse iudicem, illi non deferendo, & ita iudices supremi iustissima de causa moti ecclesiastico dant modum suauissimum, quo ille sua vtens iuris facultate, possit definire